

LEPSÄMÄN SELVITYSALUEEN LUONTO JA MAISEMA

**YMPÄRISTÖSUUNNITTELU ENVIRO OY * YMPÄRISTÖSUUNNITTELU OK *
NURMIJÄRVEN KUNTA
MARRASKUU 2004**

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	3
2. TIETOLÄHTEET	3
3. MENETELMÄT	3
3.1 LUONTOSELVITYS	3
3.2 MAISEMASELVITYS.....	5
3.3 OSA-ALUEJAKO	6
3.4 ALUEIDEN LUOKITTELU JA SUOSITUKSET	6
4. ARVOKKAAT LUONTO- JA MAISEMAKOHTEET	7
4.1 LUONNOLTAAN ARVOKKAAT ALUEET.....	9
4.2 ARVOKKAAT KALLIOALUEET	12
4.3 ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET.....	15
5. LEPSÄMÄN SELVITYSALUEEN LUONTO JA MAISEMA	18
5.1 SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS	18
5.2 MAAPERÄ, VESISTÖT JA POHJAVESIALUEET	18
5.3 OSA-ALUEET.....	19

LIITTEET:

- 1. LEPSÄMÄN ARVOKKAAT LUONTOKOHTEET**
- 2. LEPSÄMÄN ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET**
- 3. LEPSÄMÄN OSA-ALUEJAKO JA YMPÄRISTÖLUOKITUS**

1. JOHDANTO

Lepsämän selvitysalue sijaitsee Nurmijärven eteläosassa. Selvitysalue rajautuu lännessä ja etelässä kunnanrajaan, pohjoisessa Perttulan selvitysalueeseen, idässä selvitysalueen raja lähtee Mustinmäen kohdalla etelään, jossa se noudattaa kylärajaa. Selvitysalueen pinta-ala on noin 25 km².

Lepsämän selvitysalueen luonto- ja maisema -raportissa esitellään alueen arvokkaat luonto- ja maisemakohteet. Luontoa ja maisemaa käsitellään osa-alueittain. Osa-aluekuvausten yhteydessä esitellään myös luonnonolojen ja maisematekijöiden perusteella tehty ympäristöluokitus ja annetaan suosituksia maankäytön suunnitteluun.

Nurmijärven kunta tilasi Lepsämän selvitysalueen ympäristöselvityksen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä. Selvitys on tehty yhteistyössä Ympäristösuunnittelu Ok:n kanssa.

2. TIETOLÄHTEET

Nurmijärven luonnosta ja maisemasta on aiemmin tehty useita selvityksiä. Koko kunnan kattavia ovat olleet mm. pienvesiselvitys (Nironen 1990), ympäristö- ja luontokohdeinventointi (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1991), kallioselvitys (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992) sekä Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuurimaisemaselvitys (LT Konsultit Oy 1997). Kuntakohtaisten selvitysten lisäksi Nurmijärven arvokkaita luontokohteita on kartoitettu valtakunnallisten selvitysten, mm. luonnonsuojelulain luontotyyppi-, perinnemaisema- ja kallioalueinventointien yhteydessä.

Aiempien selvitysten lisäksi tietoja uhanalaisista lajeista ja arvokkaista luontokohteista on saatu kunnan ympäristötoimelta ja Uudenmaan ympäristökeskukselta. Työn aikana on haastateltu Nurmijärven kunnan luonnonoloja tuntevia henkilöitä. Käytetyt lähteet ja haastatellut henkilöt on lueteltu raportin lopussa.

3. MENETELMÄT

3.1 LUONTOSELVITYS

Luontoselvityksen yhteydessä koko selvitysalue käytiin maastossa pääpiirteisesti läpi lukuun ottamatta peltoja ja piha-alueita. Mahdolliset, luonnoltaan arvokkaat kohteet inventoitiin tarkemmin. Näitä olivat mm. ojittamattomat suot, puustoiset metsäalueet, kallioalueet, purot ja muut pienvedet. Kohteiden paikallistamisessa käytettiin apuna aiempia selvityksiä, haastattelutietoja sekä kartta- ja ilmakuvatulkintaa. Myös luonnoltaan arvokkaiksi aiemmin todettujen kohteiden nykytila tarkastettiin maastossa. Pääosa maastotöistä tehtiin heinä–elokuussa 2002. Työhön käytettiin noin 7 maastotyöpäivää. Kesällä 2004 tehtiin tarkistusinventointi selvitysalueen itäosassa.

Luontokohteista merkittiin muistiin luonnon- ja maiseman yleispiirteet, kasvillisuuden yleis- ja erityispiirteet, alueelle tyypilliset kasvilajit sekä ihmisen vaikutus kohteeseen.

Lisäksi tavanomaisesta poikkeavat lajihavainnot tai kasvillisuustyypit merkittiin mui-
tiin. Kohteet rajattiin maastossa 1:10 000-mittakaavaiselle kartalle. Maastotyöt tekivät
FM Markku Nironen ja Pekka Routasuo Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:stä.

Liito-oravaselvitys

Kesällä 2002 tehdyssä luontoselvityksessä todettiin Huitunmäen - Itäsuon, Södergår-
dinmäen-Hangasjoen ja Helkunkallion alueilta liito-oravan elinympäristöksi mahdolli-
sesti soveltuvia metsiköitä. Liito-oravan jätösten etsimisen kannalta epäedulliseen ai-
kaan tehdyissä maastonselvityksissä alueita ei kuitenkaan voitu varmistaa liito-oravan
asuttamiksi. Alueet ovat kuusikkoisia, hakkuilta melko hyvin säästyneitä sekametsiä,
joissa kasvaa runsaasti haapoja ja jonkin verran leppiä. Liito-oravalle soveliaiksi arvioi-
dut metsäalueet tarkastettiin huhti–toukokuussa 2003 (Pekka Routasuo). Lisäksi tarkis-
tettiin metsäkeskukselta Uudenmaan ympäristökeskukseen tullut tieto liito-oravan asut-
tamasta metsiköstä.

Kohteilta pyrittiin löytämään mahdolliset liito-oravan oleskelu- ja ruokailupuut etsimäl-
lä sopivien puiden ja puuryhmien alta liito-oravan papanoita. Alueilta tarkastettiin kolo-
puut, haaparyhmät, nuoret haavikot (läpimitta vähintään 10 cm) sekä järeiden, ympäris-
töä kookkaampien kuusten ja suurten leppien aluset. Papanoiden perusteella varmistetut
ruokailupuut ja kolopuut merkittiin kartalle.

Liito-oravan elinalueet rajattiin papanapuiden ja ruokailupuiksi soveltuvan lehtipuuston
perusteella. Todellisuudessa liito-oravan elinalue voi olla huomattavastikin suurempi
kuin karttoihin on rajattu.

Kohteiden arvottamien

1. Kansainvälisesti arvokkaat alueet (K)

Alueet jotka on arvioitu kansainvälisten arviointikriteerien perusteella kansainvälisesti
arvokkaaksi alueeksi, esim. Natura 2000 -alueet tai kansainvälisesti tärkeät linnustoalu-
eet eli ns. IBA-alueet.

2. Valtakunnallisesti arvokkaat alueet (V)

Valtakunnallisissa suojeluohjelmissa tai valtakunnallisesti käytettyjen luontotyyppien ja
lajien inventointi- ja arviointiohjeiden perusteella valtakunnallisesti arvokkaiksi koh-
teiksi arvioitu alue. Kohteet, joiden luonnontila, luontotyytit ja lajisto vastaavat ja täyt-
tävät samat kriteerit kuin em. selvityksissä ja luonnonsuojeluohjelmissa. Alueella on
valtakunnallisesti uhanalaisia luontotyyppisiä ja lajeja.

3. Maakunnallisesti arvokkaat alueet (M)

Valtakunnallisissa suojeluohjelmissa tai valtakunnallisesti käytettyjen luontotyyppien ja
lajien inventointi- ja arviointiohjeiden perusteella maakunnallisesti arvokkaiksi kohteik-
si arvioitu alue. Kohteet, joiden luonnontila, luontotyytit ja lajisto vastaavat ja täyttävät
samat kriteerit kuin em. selvityksissä ja luonnonsuojeluohjelmissa. Alueella on maa-
kunnallisesti uhanalaisia luontotyyppisiä ja lajeja.

4. Paikallisesti arvokkaat alueet (P)

Kohteella on kunnan alueella arvioituna harvinaisia ja uhanalaisia luontotyyppisiä ja lajeja.

Kallioalueet

Selvitysalueen kallioalueiden arvotuksessa käytetään Nurmijärven kallioselvityksen luokitusta (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992). Kallioselvityksessä inventoidut kallioalueet on luokiteltu kolmeen arvoluokkaan. Luokituksessa on arvioitu maisemaa, geologiaa, kulttuurihistoriaa ja luonnonoloja. Kallioselvityksestä on otettu tähän selvitykseen mukaan arvoluokkaan 1 (arvokas kohde) ja 2 (merkittävä kohde) todetut kallioalueet. Kallioalueiden rajausta noudattaa pääpiirteissään kallioselvityksessä tehtyjä rajauksia. Kohdekuvausten yhteydessä on arvioitu kallioselvityksen jälkeen tapahtuneet mahdolliset muutokset ja niiden vaikutus kallioalueen merkittävyyteen. Arvoluokkaan 1 luokitellut kallioalueet on selvitysalueella arvioitavissa paikallisesti arvokkaiksi kohteiksi.

Suosituks

Kaikille arvokkaille luontokohteille on yleisenä suosituksena se, että alueelle ei ohjattaisi uutta rakentamista. Lisäksi alueiden hoidossa ja käytössä tulisi ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät luontotyypit ja lajit. Jos kallioalue on merkitty muutosta sietäväksi alueeksi, tämä tarkoittaa mahdollista uudisrakentamista, mutta ei kiviaineksen louhintaa.

3.2 MAISEMASELVITYS

Maisema-arvoja on arvioitu aiempien selvitysten sekä maastokäyntien perusteella. Maastokäynnit on tehty heinäkuussa ja elokuussa 2002. Ennen maastokäyntiä tehtiin alustava osa-aluejako kartalle, jota tarkennettiin maastossa. Maastokäynneillä pyrittiin saamaan yleiskuva erilaisista maisematiloista valokuvaamalla sekä kirjaamalla ominaispiirteitä 1:20 000-mittakaavaiselle kartalle. Painopistealueina olivat viljelyaukeat sekä rakennettu ympäristö. Myös maisemallisesti merkittävät niitty- ja laidunalueet rajattiin kartalle. Maisemaselvityksen teki maisema-arkkitehti Eeva Eitsi Ympäristösuunnittelu Ok:sta.

Maiseman arvojen luokittelu perustuu Museoviraston ja Ympäristöministeriön inventoinneissa määriteltyihin periaatteisiin, joita on käytetty myös Nurmijärven maisemaintventoinnissa ja kulttuurimaisemaselvityksessä (LT konsultit Oy 1997). Maisema-arvojen tulkitsemisessa on keskitytty kolmeen asiakokonaisuuteen; kulttuuripiirteisiin (rakennettu ympäristö, viljely- ja laidunalueet), maisemakuvaan sekä luonnonpiirteisiin. Arviointikriteereitä ovat olleet harvinaisuus, edustavuus, alkuperäisyys, yhtenäisyys, kerroksellisuus ja monipuolisuus, liittyminen ympäristöön ja historiallinen merkitys. Eniten on kiinnitetty kuitenkin huomiota maisema-alueen tai osa-alueen luomaan kokonaisvaikutelmaan, eikä annettu pisteitä erillisille kriteereille.

Lepsämän selvitysalueella maisema-alueet on jaoteltu seudullisesti arvokkaiksi S (maakunnan kannalta arvokas), paikallisesti arvokkaiksi P (Nurmijärven kannalta arvokkaita) ja merkittäviksi M (Lepsämän kannalta merkittäviä). Lisäksi erillisinä kohteina on rajattu maisemallisesti merkittäviä niitty- ja laidunalueita.

Alueen kulttuuriarvoja on maastokäyntien lisäksi arvioitu Maakuntakaavaehdotukseen (15.9.2004) liittyneen inventoinnin, Nurmijärven maisemainventoinnin ja kulttuurimaisemaselvityksen (LT konsultit Oy 1997), vanhojen karttojen sekä Erkki Härön Nurmijärven kulttuurimaisema (1985) perusteella. Luetteloidut rakennukset on mainittu kohdassa arvokkaat maisema-alueet.

3.3 OSA-ALUEJAKO

Lepsämän selvitysalueen osa-aluejako perustuu maisematiloihin. Perusjaottelu on seuraava: avotilat eli viljelyaukeat; puoliavoin eli rakennettu ympäristö ja suljetut tilat eli metsäiset alueet. Joissakin tapauksissa on alueita rajattu selvyiden vuoksi myös rakennettujen elementtien, kuten teiden, mukaan.

Alueet ovat yleensä laajoja kokonaisuuksia ja niihin sisältyy useita ja eri tyyppisiä luontoon, maisemaan, kulttuurihistoriaan ja rakennettuun ympäristöön liittyviä erityispiirteitä. Rajauksissa noudatettiin seuraavia periaatteita:

* Avotilat on rajattu omiksi osa-alueikseen. Pienet pellot ja niityt tai jo käytöstä poistuneet pellot on rajattu laajempien metsäkokonaisuuksien tai niihin liittyvien viljelyssä olevien peltojen osaksi.

* Vaikka laajojen avointen maisematilojen reunat liittyvät rajaavina vyöhykkeinä avotiloihin, on reunametsät ja reunavyöhykkeet usein rajattu omiksi osa-alueikseen, koska ovat maisemaltaan ja rakenteeltaan erilaisia ja niihin liittyvät suositukset tulevat usein eroamaan avotiloihin liittyvistä suosituksista.

* Yhtenäisen rakennetun ympäristön kokonaisuuden muodostamat alueet on rajattu osa-alueiksi. Erillistilat on rajattu joko osaksi niihin liittyviä peltoalueita tai jos ne sijoittuvat metsäalueelle, kuuluvat ne kyseiseen metsäalueeseen.

* Yhtenäiset kalliometsäselänteet tai laajemmat rakentamattomat metsäalueet on rajattu omiksi osa-alueikseen.

3.4 ALUEIDEN LUOKITTELU JA SUOSITUKSET

Luokittelu on tehty luonto-, maisema-, kulttuuriympäristö- ja virkistyskäyttörajojen perusteella. Luokkaan I kuuluvat arvokkaat luontokohteet, valtakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset ympäristöt, seudullisesti ja paikallisesti arvokkaat kulttuurimaisema-alueet, arvokkaat kallioalueet ja maisemallisesti arvokkaat lakialueet tai alueet joihin liittyy useita arvoja. Luokkaan II kuuluvat luonnon, maiseman, kulttuuriympäristön tai virkistyskannalta merkittävät alueet ja luokkaan III kuuluvat muut alueet.

Luokittelu on tehty yleiskaavatasolle ja se viittaa alueille mahdollisesti osoitettavaan uudisrakentamiseen. Osa-alueille on annettu suositukset osayleiskaavan laadintaa var-

ten. Mahdolliset lisäselvitystarpeet (esim. rakennushistorialliset inventoinnit) on myös kirjattu suosituksiin. Tarkempia rakennustapaohjeita ei ole annettu, mutta joitakin suosituksia esitetään mahdolliselle uudisrakentamiselle.

Luokitteluun liittyvät yleissuositukset ovat seuraavat.

Luokka I: muutoksille herkit alueet

Luokkaan I rajatut alueet ovat eri tavoin herkkiä muutoksille. Luokkaan I rajatuille arvokkaille luontokohteille ja niiden lähiympäristöön ei tule osoittaa uudisrakentamista. Kulttuurimaisemassa luokkaan I rajatuille arvokkaille pelto- ja niittyalueille ei tulisi rakentaa uudisrakennuksia, mutta niiden perinteisen maankäytön jatkuminen on toivottavaa. Joillakin arvokkailla, luokkaan I rajatuilla kulttuurimaisema-alueilla on peltoalueiden keskellä rakennettuja metsäsaarekkeitä ja tuolloin esim. tilakeskukseen liittyvä pienimuotoinen täydennys- tai lisärakentaminen on mahdollista perinteiseen rakentamistapaan ja maisemaan soveltuvalla tavalla. Jos laajemmat rakennetun ympäristön alueet on rajattu luokkaan I, tarkoittaa se lähinnä sen alueen rakennus- ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämistä. Tämä edellyttää arvokkaiden rakennusten ylläpitoa ja kunnostamista sekä ympäristön hoitoa. Arvokkaille kallioalueille ja maisemallisesti arvokkaille lakialueille ei tulisi ohjata uudisrakentamista.

luokka II: muutosta jonkin verran sietävät alueet

Luokkaan II rajatuille peltoalueille voidaan osoittaa uudisrakentamista esimerkiksi pelton ja metsän reunamille, jolloin avointa pelto-, niitty- tai nurmialuetta voidaan edelleen jättää peltoaukean keskelle. Tällöin maiseman ominaispiirteet säilyvät. Jos peltoa rajavaan metsäreunaan on osoitettu luokkaa II, tulisi mahdollinen pienimuotoinen uudisrakentaminen sijoittaa siten, että reunapuustoa säilyy. Jos rakennetun ympäristön kokonaisuus on merkitty luokkaan II, tulisi sen ominaispiirteet säilyttää ja mahdollisen täydennysrakentamisen tulisi sopeutua alueen rakennustapaan. Luokan II luontoalueilla tulisi osoittaa vain vähäistä uudisrakentamista esim. nykyisten teiden varille, jolloin kohteen merkitys luonto-, maisema- ja virkistysarvojen kannalta säilyisi.

luokka III: muutosta sietävät alueet.

Luokkaan III kuuluvat alueet, jotka sietävät maiseman ja luonnon kannalta muutoksia. Alueilla ei ole sellaisia luonnon ja maiseman erityispiirteitä, jotka määräisivät rakentamisen sijoittumista ja määrää.

4. ARVOKKAAT LUONTO- JA MAISEMAKOHTEET

Aiemmissä selvityksissä luonnoltaan arvokkaiksi kohteiksi oli arvioitu kuusi aluetta. Lisäksi Lepsämän kylässä on luonnonmuistomerkkinä rauhoitettu kuusi. Kesän 2002 maastotöiden perusteella on arvioitu kahden alueen menettäneen luonnontilansa ja yksi uusi arvokas luontokohde löydettiin.

Nurmijärven kallioselvityksen mukaan Lepsämän selvitysalueella 15 arvokasta tai merkittävää kalloaluetta. Kesän 2002 maastotöiden perusteella yksi kallioalueista on muuttunut niin merkittävästi, että se on luokiteltu 3 luokkaan. Myös monella muulla kallio-

alueella on rakennettu ja tehty laajoja hakkuita, jotka ovat kohdistuneet mm. aiemmin todettuihin luonnoltaan arvokkaisiin lehtoihin.

Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit

Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeista liito-oravasta ja saukosta on aiempia havaintoja selvitysalueella. Liito-oravaa ja saukkoa koskee Euroopan yhteisön luontodirektiivin lajisuojelun erityissäännökset. Nämä säädökset on pantu täytäntöön luonnonsuojelulain 49 §:ssä, jonka mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden selvästi luonnossa havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen on kielletty.

Saukko liikkuu hyvin laajalla alueella joki- ja purovarsia pitkin. Saukko tekee pesän valmiiseen onkaloon tai kaivaa pesäluolan itse. Saukon kannalta on tärkeää, että jokivarret säilyvät vapaina niin, että liikkuminen on mahdollista jokivartta pitkin. Lepsämänjokivarrelta ja sen sivupuroista löytää vuosittain saukon jälkiä.

Liito-oravista on selvitysalueelta tehty kaksi havaintoa vuodelta 1989. Kesän 2002 maastotöiden yhteydessä tarkastettiin havaintopaikkojen (Perkauksentie ja Takkulantie) lähialueelta mahdolliset metsät, jotka soveltuisivat liito-oravien elinympäristöiksi. Alueen metsät ovat melko voimakkaasti käsitelty ja kolohaapoja ei löytynyt.

Kevään 2003 liito-oravaselvityksessä todettiin viisi liito-oravan asuttamaa metsäaluetta (Kappale 4.4 Liito-oravat, kohteet L22–L26). Muilta tarkastetuilta alueilta ei löydetty merkkejä liito-oravasta.

Liito-oravaa koskevat Euroopan yhteisön luontodirektiivin lajisuojelun erityissäännökset. Nämä säädökset on pantu täytäntöön luonnonsuojelulain 49 §:ssä, jonka mukaan luontodirektiivin liitteessä IV(a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden luonnossa havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty.

Liito-oravat tarvitsevat pesäpaikoiksi kuusten suojaamia puiden koloja, pönttöjä tai oravan pesiä. Lisäksi liito-orava tarvitsee eri-ikäistä lehtipuustoa ruokailuun. Erityisesti haapa ja lepät ovat liito-oravan suosimia ruokailupuita. Liito-oravien lisääntymispaikkojen ja lehtipuustoisten ruokailumetsiköiden välillä olisi oltava puustoinen yhteys. Alueella, jossa liito-oravien tiedetään elävän, tulee suunnittelussa ottaa huomioon edellä mainitut tekijät, jotta liito-oravan säilyminen aluetta rakennettaessa olisi mahdollista.

Luonnontilansa menettäneet kohteet

Kaava-alueen eteläosassa Ruokosuonpuro on aiemmissa selvityksissä todettu paikallisesti arvokkaaksi luontokohteeksi (Nironen 1991). Purouoman luonnontila on täysin menetetty, eikä sillä ole enää suojeluarvoa.

Aromäen lounainen puro on aiemmissa selvityksissä todettu paikallisesti arvokkaaksi luontokohteeksi (Nironen 1991). Puro ympäristöineen on keskellä avohakkuualueetta. Luonnontilaisuus ja suojeluarvo on menetetty.

Lehtimäen kallioalueella, Majalammenttiellä, on rakennettu useita taloja ja tehty laajoja hakkuita.

4.1 LUONNOLTAAN ARVOKKAAT ALUEET

L1. Södergårdinmäen itärinteen pähkinälehto (M)

Södergårdinmäen itärinne on käenkaali-oravanmarjatyyppin kuusivaltaista lehtoa, rinteen alaosassa on myös lehtipuuta. Rinteellä ja etenkin sen alaosassa vedenottamosta länteen ja pohjoiseen on hyvin runsaasti pähkinäpensaita, vähintään useita kymmeniä. Lisäksi mm. näsiä ja sinivuokko ovat runsaita. Maastokäynnin yhteydessä havaittiin pyrstötiäisiä ja pyy. Keväällä 2003 alueelta löydettiin liito-oravan jätöksiä (kts. tarkemmin L23).

Pähkinälehto on Nurmijärven alueella poikkeuksellisen edustava. Alue täyttää luonnonsuojelulain luontotyypin kriteerit.

L2. Hangasjoki (P)

Hangasjoki on Vihdin puolelta alkava Lepsämänjoen sivujoki. Joki kulkee mutkitellen syvässä laaksossa. Joen pohjoispuolella pellot ulottuvat jokilaakson reunalle, eteläpuolia metsiä on itäosasta avohakattu. Jokiuoma on säilynyt luonnontilaisena. Jokiuoman kasvillisuus on mesiangervoaltaista suurruoholehtoa, jossa kasvaa mm. nokkosta, lehtoleinikkiä ja lehtopalsamia. Joen törmän päällä kasvillisuus on käenkaali-oravanmarjatyyppin lehtoa ja ylempänä rinteellä käenkaali-mustikkatyyppiä. Tutkitulla alueella on kaksi lähteikköaluetta, jossa kasvaa mm. kotkansiipeä, suokelttoa, lehtotähkimää ja korpinurmikkaa.

Jokilaaksosta on aiemmin löydetty mukulaleinikkiä, keltavuokkoa sekä lähteikköalueelta soikkokaksikkoa (Räsänen 1984).

Yleiskaavassa on osa ranta-alueesta on merkitty suojelualueeksi (Nurmijärven kunta 1989).

L3. Saarikorvenharjunsuo (P)

Saarikorvenharjunsuo on muodostunut kallioiden välisessä painanteessa olevan lammen umpeenkasvun myötä. Suon laskupuro on perattu. Suon kasvillisuus on saranevaa ja sarakorpea ja reunoilla kapealti ruoho- ja heinäkorpea. Suon ympäristö on nuorta talousmetsää ja varttunutta taimikkaa. Uusia hakkuita ei ole tehty ja itse suo on säilynyt luonnontilaisena.

Suo on yleiskaavassa merkitty suojelualueeksi (Nurmijärven kunta 1989).

L4. Härkälänjoki (P)

Kairontien länsipuolella Härkälänjoen jokilaakso on lähes luonnontilainen, paikoin on tehty vähäisiä harvennushakkuita. Jokiuoma on luonnontilainen, kivikkorantainen ja -pohjainen. Jokivarren kasvillisuus on paikoin suurruoholehtoa, valtalajeina mesiangervo ja nokkonen. Paikoin käenkaali-mustikkatyyppin metsä ulottui joen rantaan asti. Kairontien länsipuolella on pieni avohakkuualue.

Kairontien itäpuolella joki kulkee asutuksen ja pellon välissä. Ennen yhtymistään Lepsämänjokeen Härkälänjoki kulkee peltojen ympäröimänä. Pohjoispuolella pellot ulottu-

vat jokivarteen asti, muuten kasvillisuus on lähinnä pajukkoa, asutuksen kohdalla puutarhakasvillisuutta, mm hopeapajua.

Kairontien länsipuolella, joenvarrella tavattiin maastokäynnin yhteydessä palokärki.

L5. Lakistonjoki (P)

Lakistonjoki kulkee Espoon puolella golfkentän halki. Nurmijärven puolella jokiuoma mutkittelee luonnontilaisena jyrkkärinteisessä laaksossa. Jokilaakson kasvillisuus on mesiangervoaltaista suurruoholehtoa, muuta lajistoa ovat mm. nokkonen, ranta-alpi ja lehtopähkämö. Tutkitulla alueella on koskijakso, jolla kasvoi mm. rentukkaa, purolitukkaa ja kurjenmiekkää. Jokiuoman varrella on runsaasti tervaleppää, muutoin metsä on kuusivaltaista käenkaali-mustikkatyypin metsää. Jokilaakson itäpuolinen metsä on hakkattu. Koskijakson kohdalla länsipuolella olevan talon pohjoispuolinen metsä on avohakkattu. Hakkuut ulottuvat purouoman lähelle, noin 10 metriä purouomasta. Purouoma on on edelleen paikallisesti arvokas luontokohde.

L6. Mylly-Majalammen laskupuro (P)

Puro laskee Espoon puolelta Mylly-Majalammesta Härkälänjokeen. Puron etäosassa kallioiden välissä on jyrkkä koski. Kosken lähellä on isoja haapoja, tervaleppiä ja rauduskoivuja, lehmuksista valtaosa (7-8) on kaatunut myrskyssä. Kosken lähellä kalliorinteellä kasvoi mm. sinivuokkoa, lehto-orvokkia ja koiraehtä.

Puronvarren kasvillisuus on suurruoho-/saniaislehtoa, lajistoon kuuluvat tavanomaisten puronvarsilehtokasvien lisäksi mm. kotkansiipi, kevätlinnunsilmä ja lehto-orvokki. Laskupuron pohjois- ja luoteispuolella on tehty lisää hakkuita. Itse purouoma on säilynyt ennallaan, mutta kuivuuden takia purossa oli vettä hyvin niukasti.

Mylly-Majalammen lehto on lehtojensuojeluohjelman mietinnössä arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi, mutta rakentaminen ja hakkuut ovat heikentäneet alueen luonnontilaa, joten kohde on tässä selvityksessä arvioitu paikallisesti arvokkaaksi.

L7. Lallinsuo (P)

Lallinsuo on kaksiosainen keidassuo. Pääosa suon pohjoisosasta ja eteläosan luoteisosa ovat selvitysalueella. Lallinsuon pohjoisosan suon laiteilla on vanhoja oja ja kasvillisuus on osin rämemuuttumia ja pääosin isovarpurämettä. Suon keskustassa vallitsee kanervarahkaräme.

Keidasosien välinen alue on aikanaan ojitettu ja se on nykyisin turvekangasta. Puustoltaan alue on harvahkoa koivu-mänty sekametsää. Peltojen läheisissä kaivannoissa ja ojien varsilla on rehevä kasvillisuus. Lallinsuon eteläosan luoteiskulma on pääosin isovarpurämettä. Lallinsuolla on tehty harvennushakkuita ja siellä on vanhoja turvelatoja ja kapeita turvekaivantoja.

Lallinsuon eteläosaan on seutukaavassa merkitty suojeluvaraus. Alueen pohjoisosa on säilynyt melko luonnontilaisena. Lallinsuo on kokonaisuudessaan rajattu paikallisesti arvokkaaksi luontokohteeksi.

L8. Kuusi (P)

Iolanmäen pohjoispuolella, noin 20 metriä Lepsämäntiestä on luonnonmuistomerkkinä vuonna 1987 rauhoitettu kuusi. Kuusi on noin 20 metriä korkea ja sen ympärysmitta on noin 3 metriä. Kuusi on edelleen voimissaan.

L23. Södergårдинmäen liito-oravat

Södergårдинmäen koillis- ja itärinteiden metsä on nuorta - varttunutta kuusikkoa, jossa paikoin kasvaa runsaasti haapaa. Kartalle rajatun alueen pohjoisosassa, avohakkuualueen ja voimalinjan välissä on varttunutta kuusivaltaista sekametsää, jonka puustossa on runsaasti isoja haapoja. Rinteeltä löytyi useita liito-oravan ruokailupuita. Todennäköinen pesä on rinteiden keskivaiheella kasvavissa kolohaavoissa. Isoja haapoja oli myös voimalinjan molemmilla puolilla, täältä ei kuitenkaan löytynyt merkkejä liito-oravasta. Toinen alue, josta löytyi runsaasti liito-oravan jätöksiä on Södergårдинmäen kaakkoisrinteellä. Ruokailupuita oli rinteiden yläosissa, missä varttunut kuusikko muuttuu nuoremaksi sekametsäksi. Itse Södergårдинmäen lakiosat, etelä- ja pohjoisrinteet on harkattu jokseenkin perusteellisesti. Södergårдинmäen kaakkoisrinteessä kasvaa myös hyvin runsaasti pähkinäpensaita (kts. tarkemmin L1).

L24. Helkunkallion pohjoisrinteen metsä

Helkunkallion pohjoisrinteen metsä on varttunutta kuusivaltaista sekametsää, paikoin lähes puhdasta kuusikkoa, paikoin valtapuuna on haapa. Liito-oravan ruokailupuita löytyi etenkin Helkunkallion pohjois- ja luoteisrinteen kallioiden juurelta, mutta myös muualta. Papanoita oli paikoin hyvinkin paljon, mutta pesäpaikaksi sopivaa kolopuuta ei löytynyt. Liito-orava voi kuitenkin pesiä alueella, koska esiintymä on melko eristynyt ja ainoa metsäinen yhteys on koillispuolen kapean metsäkannaksen kautta Aromäen ja Pihtimäen metsäalueille.

L25. Paavolankallion etelärinne

Tämä alue sijaitsee Huitunmäen pohjoisosassa, Perkaus-nimisen tilan luoteispuolella, lännessä alue rajoittuu peltoihin. Metsä on hakkuualueiden ympäröimää varttunutta kuusivaltaista sekametsää, isoja haapoja oli melko paljon varsinkin lähellä pellon reunaa. Alueen halki on vedetty tielinja ja sinne on ilmeisesti rakenteilla taloja, kaivinkone oli yhtä tonttipaikkaa tasaamassa. Liito-oravan papanoita löytyi yhden haavan alta uuden tielinjan pohjoispuolelta. Toinen liito-oravan ruokailupuuta oli noin edellisestä noin 300 m lounaaseen, pellon ja hakkuun väliin jätetyllä kapealla metsäkaistaleella, jossa kasvoi vaihtelevan ikäistä kuusikkoa ja lehtipuuna mm. haapoja. Alueet ovat toisiinsa jonkinlaisessa yhteydessä pellonreunan metsäkaistaleen kautta, pohjoisemmalla alueelta on metsäinen yhteys itään ja pohjoiseen, eteläisemmältä alueelta etelään. Näiltä alueilta on puolisen kilometriä Itäsuon ympäristön vakituisemmille liito-oravan elinalueille, joten ne voivat kaikki olla samaa reviiriä.

L26. Huitunmäen kallioalueen itärinne

Huitunmäen kallioalueen itärinteellä on varttunutta kallionaluskuusikkoa ja lehtipuun osuus on melko suuri, esim. haapoja on paljon. Liito-oravan papanoita löytyi useiden haapojen alta koko alueelta. Alue rajoittuu länsi- ja lounaispuolelta Huitunmäen kallio-alueeseen ja hakkuualueisiin, itään on metsäinen yhteys Itäsuon rämemännikön kautta ja pohjoiseen asuinalueiden suuntaan. Tämä alue saattaa olla samaa reviiriä muiden Huitunmäen alueiden kanssa.

L27. Itäsuon itäpuolinen liito-oravan elinympäristö

Tämä alue sijaitsee Itäsuon ja Suonpääntien välisessä. Metsä on kosteaa lehtipuuvallista ja lehtomaista sekametsää, tervaleppiä ja haapoja on runsaasti, havupuiden osuus on suurempi lähempänä Itäsuota. Liito-oravan ruokailupuita oli useampia kymmeniä, kolo-putakin oli useita, joten pesintä tällä alueella on mahdollista. Alueelta on metsäinen yhteys pohjoiseen, itään ja kaakkoon.

4.2 ARVOKKAAT KALLIOALUEET

L9. Hyypiönmäki

Merkittävä kallioalue

Hyypiönmäki on pienehkö kalliometsäsaareke ja osa Nummenpään ja Perttulan viljelysmaisia erottavaa metsäselännettä. Sen itäosa sijaitsee Perttulan kaava-alueen puolella. Itä- ja pohjoisosassa on avokalliojyrkännteitä. Kallioalueen pohjoisrinteellä ja mäen laella on uusia hakkuualueita ja kallion alustat ovat pensoittuneet.

L10. Pihtimäki

Merkittävä kallioalue

Pihtimäen kallioalue sijaitsee suurimmaksi osaksi Perttulan selvitysalueen puolella. Pihtimäen Lepsämän puoleiset metsät ovat lähes kokonaan hakattuja.

L11. Aromäki

Merkittävä kallioalue

Aromäen kallioalue sijaitsee suurimmaksi osaksi Perttulan selvitysalueen puolella. Aromäen Lepsämän puoleiset metsät ovat eri-ikäisiä hakkuita ja taimikoita.

L12. Saarikorvenharju

Arvokas kallioalue

Saarikorvenharju on korkea ja jyrkänteinen kallioalue, jonka metsät ovat valtaosin nuorta talousmetsää. Kallioiden välissä on pienialainen suo, Saarikorvenharjun suo (kohde L3.). Suon pohjoispuolella on laajoja taimikoita. Etelä- ja länsiosissa on myös uusia hakkuita, mutta paikoin metsät ovat lähes käsittelemättömiä. Eteläosan alarinteellä on

ollut rehevää lehtoa, lajistossa mm, imikkä, sinivuokko ja lehtokuusama (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992). Pohjoisosassa on eri-ikäisiä taimikoita.

L13. Helkunkallio

Merkittävä kallioalue

Helkun kallio on Lepsämäjokilaakson peltoalueen pieni kallioinen metsäsaareke. Kallion lounaisjyrkänte laskee jokeen. Jyrkänteen kalliokasvillisuus on melko edustavaa mm. mäkitervakkoa, kalliokioloa ja karvakiviyrttiä (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992). Kallioalueen itäosa on taimikkoa.

Kallioalueen pohjoisrinteeltä löydettiin liito-oravan jätöksiä (ks. tarkemmin 24. Helkunkallion pohjoisrinteen metsä).

L14. Rajakallion maasto

Merkittävä kallioalue

Alue on maastoltaan vaihtelevaa, pohjoisosa on etupäässä mustikkatyypin kuusikkoa. Keskiosassa on pienialainen mustikkakorpi, metsät ovat täälläkin etupäässä mustikkatyypin kuusikkoa, kallioalueilla on myös jonkin verran mäntyä. Pohjois- ja länsiosassa on uusia hakkuita.

L15. Lepsämänkorpi

Merkittävä kallioalue

Tällä alueella vaihtelevat kallioalueet ja niiden väliset soistuneet painaumat. Metsät ovat voimakkaasti käsiteltyjä, tuoreita hakkuita ja metsäautoteitä on runsaasti. Alueen keskellä on etelä-pohjoissuuntainen notkelma, jossa on hieman luonnontilaista metsää. Notkelmassa kulkevan ojan varsilla on mustikkakorpea ja paikoin saniaislehtoa, puustossa on paljon tervaleppää.

Osa-alueen eteläosassa on lievemmin käsiteltyä metsää; puolukkatyypin harvennettua karua kalliomännikköä ja rehevämpää mustikkatyypin sekametsää, pohjoiseen viettävän kalliojyrkänteen alla on rehevää mustikka-/saniaisakorpea.

Mikonkallion eteläpuolella on runsaasti uutta asutusta.

L16. Santapakanmäki

Arvokas kallioalue

Santapakanmäki on Lepsämänjoen viljelysmaiseman eteläreunalla sijaitseva kalliomäki. Lepsämänjoen puoleinen koillisjyrkänte on noin 50 metrin korkuinen. Mäen länsi-/luoteisrinne on avohakattu, koillisjyrkänteen puoleinen karua kalliomännikköä kasvava kalliopaljastuma-alue on kuitenkin säilynyt luonnontilaisena. Mäen länsiosassa avohakkuun eteläpuolella kasvoi muutamia nuorehkoja lehmuksia.

Vanhojen tietojen (Metsätähti 1992) mukaan kallioalueella on edustava kalliokasvillisuus. Kuivan kesän vuoksi kalliokasvillisuudesta ei kuitenkaan saanut käsitystä. Länsirinteen hakkuista huolimatta itse maisemallisesti tärkein kalliojyrkänealue on säilyttänyt arvonsa.

L17. Huitunmäki

Arvokas kallioalue

Huitunmäen kallioalue rajaa Lepsämäjoen varren viljelymaisemaa. Kallioalueella on tehty laajoja hakkuita, joten alueen metsät ovat pääosin taimikoita tai nuoria kasvatusmetsiä. Alueen keskiosan lakialueella on karuja kalliomänniköitä ja itäreunalla on jyrkänteitä. Keskiosan kallio nousee noin 60 metriä peltoalueita korkeammalle ja sieltä avautuu näköala länteen. Huitunmäen keskiosan lakialueen kanerva- ja jäkälävaltaiset kalliopaljastumat ja kalliomänniköt ovat säilyneet melko luonnontilaisina. Erityisesti kaakkoisosan jyrkäne on hyvin edustava. Voimakas tuuli on kaatanut melko paljon jyrkänteen puita. Jyrkänteen alta länteen on ojitettu Itäsuo.

Huitunmäen kallioalueen luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeimmät alueet ovat lakiosan kallioalue ja itäreunan jyrkänteet alusmetsineen.

Kallioalueen itärinteeltä löytyi kevään 2003 selvityksessä liito-oravan jätöksiä (ks. tarkemmin L26)

L18. Paavolankallio

Merkittävä kallioalue

Paavolankallion lakiosa on ylispuustoista männyntaimikkoa. Pohjois- ja länsirinne ovat pääosin nuorta – varttuvaa mustikkatyypin ja käenkaali-mustikkatyypin kuusikkoa. Kallion pohjois- ja itäreunat on rakennettu.

Kallioalueen etelärinteeltä löytyi kevään 2003 inventoinnissa liito-oravan jätöksiä (kts. tarkemmin L25).

L19. Huitunmäki-etelä

Arvokas kallioalue

Huitunmäen eteläpuolinen kalliomäki on metsäinen mäki, jonka laella on avokallioalueita. Alueen pohjoispuoli on avohakattu, mm alueella aiemmin havaittu (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992) lehmusesiintymä on ilmeisesti jäänyt hakkuun alle. Lounaisjyrkänteen ja Lepsämäjoen välissä kulkevan tien varteen on rakennettu asuintalo.

L20. Huhkalankallio

Merkittävä kallioalue

Huhkalankallio on pieni kalliomäki Lepsämäjoen lähellä. Kallion laki on varttuvaa

kuusivaltaista sekametsää. Kallioalueen koillis- ja itäreunaa kiertää tie kallion eteläpuolen talolle. Tien ja matalahkon kalliojyrkänteen väli on hyvin kapea. Jyrkänteen alla kasvaa mm. mukulaleinikkiä (Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992)

L21. Lepsämän kyläkalliot

Arvokas kallioalue

Lepsämän kallioalue on jokilaaksoa rajaava kylä- ja metsäkallioalue. Kallioalueen länsiosassa ja pohjoisimmalla kalliolla on runsaasti asutusta. Metsät ovat eri ikäisiä talousmetsiä. Kalliopaljastumat ovat pienialaisia ja kalliokasvillisuus graniitti ja graniidioriitti -kallioille tyypillisesti kanerva-, sammal- ja jäkälävaltaista.

L22. Santamäki

Merkittävä kallioalue

Alue on kaksiosainen: Santamäki ja sen eteläpuolen Jussilanmäen jyrkkä kalliorinne.

Santamäki on Härkälänjoen eteläpuolella. Rakentamaton kallioalue on jyrkkärinteinen avokallio. Alue rajoittuu etelä- ja länsipuolelta asutukseen. Metsät ovat havupuuvaltaisia talousmetsiä. Kallion etelä- ja varsinkin itäpuolella on laajoja hakkuita. Kalliokasvillisuus on tavanomaista karujen kallioiden lajistoa.

4.3 ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET

Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuurimaisemaselvityksessä (LT Konsultit Oy 1997) on Yli- ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisema arvotettu luokkaan II eli paikallisesti arvokkaisiin maisemakokonaisuuksiin tai arvokkaiden maisemakokonaisuuksien reuna-alueisiin. Lepsämänjokilaakson reuna-alueet on arvotettu luokkaan III eli paikallisesti merkittäviin kulttuurimaisemiin, arvokkaiden maisema-alueiden reuna-alueisiin tai kunnostamista vaativiin kulttuurimaisemiin. Maakuntakaavan inventoinnissa (22.9.2003 Uudenmaan liitto) Ali- ja Yli-Lepsämän viljelymaisema on arvotettu maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi. Maakuntakaavaehdotukseen 15.9.2004 on rajattu vain valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt.

Nurmijärven kulttuurimaisema –teoksessa (Härö 1985) on kulttuurihistoriallisesti merkittäviksi aluekokonaisuuksiksi mainittu Yli- ja Ali-Lepsämän kylämaisema sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi kohteiksi Ali-Labbart ja Yli-Labbart sekä Lepsämän koulu. Rakennuskohteet on merkitty liitekarttaan 2., johon on myös merkitty Yli- ja Ali-Lepsämän kylien vanhat tilakeskukset.

Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuurimaisemaselvityksessä (LT Konsultit Oy 1997) ei ollut mainittu yhtään luetteloitua perinnebiotooppia Lepsämän selvitysalueella.

M 1 Yli- ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisema (S)

Yli- ja Ali-Lepsämän kylät ovat Nurmijärven vanhimpia kyliä. Jo 1540 Lepsämän kylä oli jakautunut kahteen osaan. Peltolaakso erottuu hyvin 1700-luvun kuninkaankartastosta. Kylät sijoittuvat Lepsämänjoen pitkänomaisen peltolaakson itärinteelle. Yli-Lepsämän (R 1) kohdalla peltoalue on laajempi, viuhkamainen. Vanha kylätie seurailee itälaitaa ja yhdistää molemmat vanhat kylänpaikat toisiinsa. Kylien välille on vähitellen tullut uutta rakentamista ja siten on muodostunut nykyinen nauhamainen kylärakenne. Ennen isojakoa Yli-Lepsämän vanhalla kylämäellä sijainneista taloista on jäljellä enää vain Yli-Labbart (R 3). Ali-Labbart (R 4) laidunmaineen sijaitsee keskellä peltolaaksoa maisemallisesti keskeisellä paikalla. Muita Yli-Lepsämän kantatiloja ovat Mähkä, joka on jaettu Kylä-Mähkään (R 5a) ja Metsä-Mähkään (R 5b), Huuna (R 6) ja Saksa (R 7). Ali-Lepsämän (R 2) kantatiloja ovat Kihi (R 8), Teppo (R 9), Palsi (R 10) ja Granni. Näistä Kihi on vanhalla isojaon aikaisella kylänpaikalla. Palsin talon paikalla kylämäellä on Lepsämän työväentalo (R 11), joka on rakennettu v.1916–1921 ja maantien varrella nuorisoseuratalo (R 12), jonka rakennusvuosi on 1939. Vuonna 1928 rakennettu vanha Lepsämän koulu (R 13), sijaitsee keskellä maisema-aluetta Lepsämäntien varrella. Maakuntakaavan inventoinnissa (22.9.2003 Uudenmaan liitto) Ali- ja Yli-Lepsämän viljelymaisema on arvollettu maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi.

Yli- ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisema on maakunnallisesti arvokas, koska alueen maisema- ja kylärakenne on säilynyt hyvin. Rakennushistoriallisesti arvokkaita tilakeskuk- sia ja rakennuksia on jäljellä kulttuurimaisemassa. Jokilaakson, sitä reunustavien pelto- jen ja metsäisten mäki-alueiden voimakkaat maastonmuodot yhdessä nauhamaisen kylä- rakenteen kanssa muodostavat maisemallisesti mielenkiintoisen ja kauniin kokonaisuuden. Uusi rakentaminen on sijoittunut hyvin perinteiseen rakenteeseen. Toimivat tila- keskukset viljely- ja laidunalueineen ovat kulttuurimaiseman arvojen ylläpitäjiä.

M 2 Södergårdin viljelymaisema (P / S)

Lepsämänjokilaakson viljelymaiseman reuna-alueeseen kuuluva maisemakokonaisuus, joka on luokiteltu paikallisesti merkittäväksi Nurmijärven maisemainventointi ja kult- tuurimaisemaselvityksessä (LT Konsultit Oy 1997). Södergårdin viljelymaisema on osa laajempaa Ali- ja Yli-Lepsämän viljelymaisemaa, joka on arvollettu maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi (Uudenmaan liitto 2003).

Tässä selvityksessä pienmaisema on arvollettu on paikallisesti arvokkaaksi, koska alue on rajattu pienemmäksi osakokonaisuudeksi. Osa-alue on reuna-aluetta, jossa on melko paljon uudistunutta rakennuskantaa, viljelemättömiä peltoja ja autiotiloja.

Pellot ovat olleet viljelyksessä ainakin 1800-luvulta lähtien. Södergårdin viljelymaisema on Lepsämäjokilaakson jatke, joka on maastonmuodoiltaan tasaisempaa kuin Ali- ja Yli-Lepsämän kulttuurimaisema. Maisemallisesti näkyvimmat tilat ovat Södergård, Niemelä, Helkku ja viljelymaiseman eteläreunassa sijaitseva Kylänpää. Rakentaminen sijoittuu perinteisesti maisematilan reunoille. Maisema-alueella on jonkin verran vilje- lemättömiä peltoja sekä autiotila. Helkun ja Södergårdin tilalla on vanhaa rakennuskantaa. Helkun tilakeskuksen pihapiiri ja sen läpi kulkeva tie muodostavat viehättävän ko- konaisuuden.

M 3 Isoniitun viljelymaisema (P/S)

Lepsämänjokilaakson viljelymaiseman reuna-alueeseen kuuluva maisemakokonaisuus, joka on luokiteltu paikallisesti merkittäväksi Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuurimaisemaselvityksessä (LT Konsultit Oy 1997). Isoniitun pohjoisosa on luokiteltu edellä mainitussa julkaisussa seudullisesti arvokkaaseen Nummenpään kylämaisemaan, joka on myös maakuntakaavan inventoinnissa arvotettu maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi (Uudenmaan liitto 2003). Isoniitun eteläosa on rajattu Ali- ja Yli-Lepsämän viljelymaiseman maakunnallisesti merkittävään kulttuurihistorialliseen ympäristöön (Uudenmaan liitto 2003). Tässä selvityksessä pienmaisema on arvotettu on paikallisesti arvokkaaksi, koska alue on reuna-alueita, jossa ei ole erityisiä rakennushistoriallisia arvoja ja peltoalueita halkoo useita voimalinjoja.

Isoniitun viljelymaisema sijoittuu Nummenpään viljelytasangon ja Södergårdin viljelymaiseman välille. Isoniitulta avautuu pitkä näkymä pohjoiseen Nummenpään kylälle päin. Isoniitun viljelyaukea on tasainen ja rakentaminen sijoittuu perinteisesti reuna-työhykkeille tai metsäkumpareille. Keskeisiä tiloja ovat Lähtenmäki, Jokela ja Rauhanniemi, jossa on kasvihuoneviljelyä ja koristekasviviljelyä. Viljelymaisema on säilyttänyt perinteisen ilmeensä, alueella on vähän uudisrakentamista.

M 4 Lepsämän eteläinen viljelymaisema (P)

Lepsämänjokilaakson viljelymaiseman reuna-alueeseen kuuluva maisemakokonaisuus, joka on luokiteltu paikallisesti merkittäväksi Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuurimaisemaselvityksessä (LT Konsultit Oy 1997). Kauniisti polveileva maasto sekä pikku tilat Koivula, Mäntylä ja Korpimaa muodostavat pienipiirteisen maisemakokonaisuuden, jota monipuolistavat Lepsämänjoki ja sen sivuhaarat. Viljelymaisemaa rajaavat jyrkähköt mäki-alueet. Lepsämän eteläisellä viljelymaisemalla on paikallista arvoa Lepsämänjokilaakson viljelymaiseman eteläisenä jatkeena.

M 5 Lepsämänjokilaakson itäinen viljelymaisema (P)

Lepsämänjokilaakson itäinen viljelymaisema on Lepsämänjokilaakson itäinen jatke. Näkymät avautuvat Lepsämänjokilaaksoista ja Lepsämäntieltä alueelle. Maisema-alue on rajattu mukaan Ali- ja Yli-Lepsämän kulttuurimaisemaan Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuurimaisemaselvityksessä (LT Konsultit Oy 1997). Kyseisessä selvityksessä alue on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi. Arvokkain osa itäisestä viljelymaisemasta on eteläinen avoin peltoaukea, joka liittyy selkeästi Lepsämänjokilaaksoon. Pohjoisessa osassa on uutta rakentamista osittain rakennettu pellolle, mikä heikentää hieman kyseisen alueen maisema-arvoja.

M 6 Selintienvarsimaisema (M)

Maisema-alue liittyy Lepsämänjokilaaksoon sen läntisenä jatkeena. Selintie mutkittelee kauniisti maisemassa. Melko pienialaisia peltoja rajaavat etelästä hyvin selvärajaiset metsänreunat. Alueella on kauniita metsäsaarekkeitä. Rakennuskanta on pääosin uusiutunutta. Tienvarsimaisemaa elävöittää Uusimäen hevoslaidun (M 8). Selintienvarsimaisema on tässä selvityksessä arvotettu Lepsämän kannalta merkittäväksi pienmaisemaksi.

Maisemallisesti merkittävät laidunalueet

Ali-Labbartin laitumet (M 7), Uusimäen hevoslaidun (M 8) ja Kylänpään laitumet (M 9) ovat Lepsämän selvitysalueen laidunmaisemia, joilla on maisemallista merkitystä maisemaa monipuolistavina kohteina. Laidunalueilta ei ole tutkittu niiden merkitystä perinnebiotoopeina eli laidunalueiden kasvi- ja hyönteislajeja. Laidunalueiden sijainti ja koko saattaa vaihdella vuosittain. Laidunalueet on merkitty liitekarttaan 2.

5. LEPSÄMÄN SELVITYSALUEEN LUONTO JA MAISEMA

5.1 SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS

Lepsämän selvitysalueen maisemarakenne on selkeä. Etelä-pohjoissuunnassa kulkeva pitkänomainen jokilaakso viljelymaineen on alueen keskeinen elementti, jota osittain jyrkät ja maisemassa selkeästi erottuvat kalliometsäselänteet reunustavat. Rakentaminen asettuu pääasiassa perinteiselle vyöhykkeelle, pellon ja metsän väliselle reuna-alueelle. Selvitysalueen keskipisteenä ja maamerkinä on Lepsämän kyläalue kyläkallioineen. Alueen kaakkois- ja eteläosissa on jo tiiviimpää taajamavaikutteista asutusta, muuten rakentaminen on maaseutumaista, väljempää, muutamien tilakeskusten muodostamia kokonaisuuksia. Uusi rakentaminen on sijoittunut metsäselänteille, osa maastoltaan ja suuntaukseltaan hankaliin paikkoihin.

Osa-alueet 2, 3 ja 8 muodostavat Lepsämänjokilaakson viljelymaiseman ja osa-alue 5, osa-alueen 1 pellot sekä osittain osa-alueen 9 pellot muodostavat viljelymaiseman reuna-alueet. Lepsämänjokilaakson viljelymaisema on pilkottu pienempiin osiin, koska ne muodostavat omat pienmaisemansa ja niiden arvo sekä suositukset eroavat hieman toisistaan. Laajoja metsäselänteitä löytyy osa-alueilta 1, 4, 2, 6, 10, 11 ja 13.

5.2 MAAPERÄ, VESISTÖT JA POHJAVESIALUEET

Lepsämänjoki virtaa selvitysalueen halki pohjoisesta etelään. Hangasjoki yhtyy Lepsämänjokeen selvitysalueen pohjoisosassa ja Härkälänjoki selvitysalueen eteläosassa. Muutoin vesistöt ovat puroja, kaivettuja ojia ja altaita. Luonnontilaisia järviä ja lampia selvitysalueella ei ole. Joet virtaavat savikkoalueiden halki.

Lepsämänjoki tulvii keväisin melko laajalle alueelle. Laajimmat tulva-alueet muodostuvat Helkuntien ja Hyypiönmäen väliselle alueelle, Peltolantien ja Yli-Lepsämäntien väliselle alueelle sekä Huhkalantien itä- ja länsipuolelle. Tulvaherkistä alueista on maininta osa-aluekuvauksissa.

Lepsämänjokilaakso aina selvitysalueen pohjoisosasta Palsintielle saakka on pohjavesialuetta. Nummenpään vedenottamo on Södergårdinmäen itäreunalla. Kaskenmäen alue on myös pohjavesialuetta ja Lepsämän vedenottamo sijaitsee Pumppaamotien päässä. Alueille rakennettaessa tulee ottaa huomioon pohjavesialueet ja niiden vaatimukset.

5.3 OSA-ALUEET

Osa-alue 1

Selvitysalueen pohjoisin osa-alue, jonka keskeisen avotilan muodostaa Isoniitun viljelymaisema (M 3). Perkiönmäki sekä Hyypiönmäki reunustavat viljelyaluetta. Hyypiönmäen rinteellä on hakkuualoja. Isoniitun tiloja ovat Lähteenmäki, Rauhaniemi sekä Jokela. Maisematilasta erillään sijaitsevat Lintumäen ja Vuorelan tilat pienine peltoineen. Lähteenmäen päärakennus on rintamamiestalo, Rauhaniemen tilalla on uudisrakentamista. Jokelan tilalla on vanha vaalea puinen päärakennus.

Osa-alue on pääosin peltoa, pohjois- ja itäosassa on metsäsaarekkeita. Lepsämänjoki kulkee peltoalueen halki. Itä-osassa sijaitseva Hyypiönmäki (kohde L9.) on aluetta hallitseva maisemaelementti. Alueen metsät ovat pääosin voimakkaasti käsiteltyjä talousmetsiä. Lintumäen ja Vuorelan tilojen pellot viettävät Hangasjoelle, joka on paikallisesti arvokas kohde (kts. osa-alue 2.)

Maisema- ja luontoarvot

Hyypiönmäki (kohde L9.) on merkittävä kallioalue. Perkiönmäki on arvokas kallioalue. Isoniitun viljelymaisema on (Nurmijärven kannalta) paikallisesti merkittävä maisema-alue (M 3) ja sen pohjoisreuna on osa maakunnallisesti arvokasta Nummenpään kylämaisemaa (Uudenmaan liitto 2003). Osa-alue on säilynyt maaseutumaisena. Lintumäen ja Vuorelan tilojen pellot eivät ole suurmaisemassa merkittäviä, mutta niillä on merkitystä Hangasjoen valuma-alueina, joten mahdollinen uudisrakentaminen vaikuttaisi vesiolosuhteisiin.

Suosituks

Perkiönmäki, Hyypiönmäki ja Isoniittu: luokka I
Vuorelan ja Lintumäen tilojen pellot: luokka II
Muut alueet: luokka III

Mahdollinen uudisrakentaminen sopii maiseman ja luonnon kannalta perinteisille rakentamiskoille, peltojen ja metsien reunavyöhykkeille.

Osa-alue 2

Osa-alue on enimmäkseen metsää, alueen keskellä on isohko peltoaukea ja idässä alue rajoittuu Lepsämänjokea ympäröiviin peltoihin. Metsät ovat eri-ikäisiä talousmetsiä, tuoreita hakkuita ja nuoria taimikoita on paljon. Saarikorvenharju on korkeaa ja pinnanmuodoiltaan vaihtelevaa kalliomaastoa. Kallioiden välissä on soistuneita painanteita. Saarikorvenharjun pohjois-puolella kulkevan Hangasjoen (kohde L2.) rannoilla on rehevää lehtoa. Saarikorvenharjun ja Södergårdinmäen välinen suo on ojitettu ja suon eteläpäähän on kaivettu lampi ja rakennettu talo. Södergårdinmäen länsirinteestä on otettu maa-aineksia. Södergårdinmäen halki kulkee voimalinja. Mäen itäosassa on edustava pähkinälehto (kohde L1) ja liito-oravaesiintymä (L23).

Osa-alueen etelä-osa on vaihtelevampaa pelto- ja metsämosaiikkia, hakkuut ovat täälläkin olleet laajoja. Osa-alueen kaakkoisosassa on ojitettu suo. Suon kaakkoisosasta läh-

tee Lepsämänjoen sivupuro, joka on perattu. Puronvarren pohjoispuolinen alue on avohakattu.

Osa-alueen keskellä on maisemallisesti syrjäinen peltoaukea, josta kuitenkin avautuu pitkä näkymä Vihdin puolella sijaitseville peltoalueille. Joitakin uudisrakennuksia on rakennettu Saarikorventien varteen. Södergårdin tilan ja peltoaukean välisellä kannaksella kasvaa komeita mäntyjä

Maisema- ja luontoarvot

Södergårdinmäen pähkinälehto (kohde L1) on edustava ja täyttää luonnonsuojelulain luontotyypin kriteerit. Saarikorvenharjun suo (kohde L2) on paikallisesti arvokas. Saarikorvenharju on arvokas kallioalue (kohde L12). Södergårdinmäki reunustaa Södergårdin viljelymaisemaa (M 2), samoin osa-alueen kaakkoiset metsänreunat rajaavat Yli-Lepsämän ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisemaa (M 1). Etelästä osa-alueen eteläreuna rajaa Selintienvarsimaisemaa (M 6).

Suosituks

Hangasjoki: Luokka I

Södergårdin pähkinälehto ja liito-orava-esiintymä: Luokka I

Saarikorvenharju ja Saarikorvenharjun suo: Luokka I

Södergårdinmäki/lakialueet ja itäreuna: Luokka I

Paunin pellon länsiosa, eteläisen ja kaakkoisen metsäalueen lakialueet, soistuneet/ojitetut alueet: Luokka II

Muut alueet: Luokka III

Mahdollinen uudisrakentaminen sopii pellon ja metsänreunavyöhykkeille ja syrjäisimmille pelloille nykyisen tiestön ja rakentamisen yhteyteen.

Liito-oravakohteisiin liittyvät suositukset, kts. kohta 4. Arvokkaat luonto- ja maisemakohteet; Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit.

Osa-alue 3

Osa-alue on Lepsämänjokea ympäröivää peltoaukeaa, Södergårdin viljelymaisemaa (M 2). Pohjoisessa on yksi isompi metsäsaareke Helkun kallio, jonka pohjoisosassa on lehtomaista kuusikkoa ja paljon isoja haapoja.

Södergårdin tilalla on komea, maisemassa hyvin erottuva päärakennus 1920-luvulta (omistajalta tieto) ja muutakin vanhaa rakennuskantaa. Samoin Helkun tilakokonaisuus eri-ikäisine ja hyvin hoidettuine rakennuksineen on kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti merkittävä. Kylänpää sijaitsee keskeisesti avoimessa maisematilassa ja sen laitumet (M 9) hevosineen, lampaineen ja pihapiiri kanoineen elävöittävät maisemaa. Peltoalue on tulvaherkkää aluetta.

Maisema- ja luontoarvot

Södergårdin viljelymaisema (M 2) on osa maakunnallisesti arvokasta Ali- ja Yli-Lepsämän viljelymaisemaa (Uudenmaan liitto 2003). Pienmaiseman arvo on kuitenkin paikallisesti arvokas. Kylänpään (M 9) laitumet rikastuttavat maisemaa.

Helkun kallio on merkittävä kallioalue (kohde L13). Helkunkallion pohjoisrinteen metsästä (kohde L 24) löytyi liito-oravan levähdys- ja lisääntymispaikka.

Suositukset

Keskeinen viljelyssä oleva peltoaukea ja Helkunkallio sekä pohjoisrinteen metsä: Luokka I

Muut alueet: Luokka II

Puistolalan koillispuoli: Luokka III

Södergårdin ja Helkun rakennukset voisi inventoida (rakennushistoriallinen inventointi).

Mahdollinen uudisrakentaminen sopii maiseman ja luonnon kannalta viljelystä poistuneille pelloille, jotka rajautuvat metsänreunaan tai metsäsaarekkeille.

Liito-oravakohteisiin liittyvät suositukset, kts. kohta 4. Arvokkaat luonto- ja maisemakohteet; Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit.

Osa-alue 4

Tämä osa-alue on valtaosin metsää, alueen keskellä on peltoa. Metsät ovat voimakkaasti käsiteltyjä. Aromäen, Pihtimäen ja Linjamäen metsät on hakattu lähes täysin. Aromäen lounaisosassa sijaitseva puroalue on jäänyt avohakkuun keskelle. Mustinsuo on ojitettu ja ympäröivät on metsät hakattu.

Syrjäinen peltoalue, jossa viehättävä Lehtimäen tilakokonaisuus näkyy hyvin avoimessa maisemassa Yli-Lepsämäntieltä. Vihkon tila on toisen peltoaukean reunassa.

Maisema- ja luontoarvot

Aromäki (kohde L11) ja Pihtimäki (kohde L12) ovat merkittäviä kallioalueita. Osa-alueen lounainen reuna rajaa avoimia peltoalueita, mm. Södergårdin viljelymaisemaa (M 2) ja Lepsämänjokilaakson itäistä viljelymaisemaa (M 5). Mäkien lakialueet näkyvät kauas kaukomaisemassa.

Suositukset

Aromäki, Pihtimäki, Linjamäen lakialueet: Luokka I

Lehtimäentilaa ympäröivä ja Vihkon eteläpuolinen peltoalue, Mustinsuo: Luokka II

Muut alueet: Luokka III

Mahdollinen uudisrakentaminen sopii maiseman ja luonnon kannalta peltojen ja metsien etelään ja lounaaseen viettäville reunavyöhykkeille. Avotiloja reunustaviin metsäreunoihin tulisi jättää reunapuustoa.

Osa-alue 5

Osa-alueilla vaihtelevat pellot ja metsäsaarekkeet. Peltojen ympäröivät metsäsaarekkeet ovat eri-ikäisiä talousmetsiä. Yli-Lepsämäntien länsipuolella kohoava metsäpeitteinen mäki nousee noin 45 metriä peltoalueita korkeammalle ja reunustaa seudullisesti arvokasta Lepsämänjokilaakson viljelymaisemaa (Yli-Lepsämän ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisema, M 1). Osa-alue muodostaa Lepsämänjokilaakson itäisen viljelymaiseman (M 5), jonka eteläinen osa liittyy selkeästi kokonaisuuteen. Lallinsuon pohjoisosa ulottuu selvitysalueelle. Osa-alueen keskellä metsäsaarekkeella ovat Lallin ja Samolan tilat. Tiloilla on uutta ja vanhaa rakennuskantaa. Joitakin uudisrakennuksia on metsäalueilla ja pari puu- ja pensasistutuksin rajattua pikku tilaa sijaitsee suhteellisen tasaisen peltoalueen keskellä.

Maisema- ja luontoarvot

Lallinsuo on paikallisesti arvokas suo (kohde L7). Viljelymaisema on paikallisesti arvokas (M 5).

Suosituks

Lallinsuo, eteläinen peltoalue, lakialue: Luokka I

Muut peltoalueet ja Yli-Lepsämäntien länsipuolen mäki: Luokka II

Muut alueet: Luokka III

Mahdollinen uudisrakentaminen sopii maiseman kannalta parhaiten metsäsaarekkeille.

Osa-alue 6

Osa-alue on Kokkomäen, Aropellon ja Iolanmäen pohjoispuolen peltoja lukuun ottamatta metsää. Lepsämän kyläkalliot hallitsevat osa-alueen länsiosaa. Itäosan metsät ovat laajalti taimikoita ja vesakoita. Pienialaiset suot on ojitettu. Maastonmuodot ovat vaihtelevia mäkialueista painanteisiin.

Maisema- ja luontoarvot

Lepsämän kyläkalliot on arvioitu arvokkaaksi kallioalueeksi (kohde L22). Kyläkalliot reunustavat maakunnallisesti arvokasta Yli- ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisemaa (M 1). Kaskenmäki rajaa Lepsämänjoen itäistä viljelymaisemaa (M 5). Laajalla metsäalueella on virkistysarvoa, sillä sen lähetyvillä sijaitsee Lepsämän kyläalue kouluineen sekä Lepsämäntien taaja-asutus.

Suosituks

Lepsämän kyläkallioiden lakialueet, muut avokalliot, lakialueet, jyrkät rinteet: Luokka I
Maastonmuodoiltaan vaihtelevat alueet, jyrkähköt rinteet, avotiloja rajaavat reunat :
Luokka II

Muut alueet: Luokka III

Mahdollinen uudisrakentaminen sopii parhaiten tasaisemmille maastonosille ja entisille pelloille. Jotta lähiluontoa säilyisi kannattaa metsäalueita jättää mahdollisimman laajoinen yhtenäisinä kokonaisuuksina uudisrakentamisen yhteyteen.

Osa-alue 7

Lepsämän jokilaakson reunaan sijoittuva keskeinen nauhamainen kyläalue, joka muodostuu Yli- ja Ali-Lepsämän kylistä. Kyläalue on kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokas kokonaisuus. Kyläalueella on vanhoja tilakeskuksia sekä jonkin verran uudisrakentamista. Lepsämän koulu sijaitsee maamerkkimäisesti Lepsämäntien varressa. Lepsämäntie seurailee kauniisti selänteen reunaa. Lepsämän kyläkalliot rinteineen ovat kylän selkäranka, johon rakentaminen kytkeytyy. Keskeisiä tiloja ovat Yli-Labbart (R 3), Vallila, Kylä-Mähkä, Huuna (R 6), Riuska ja Saksa (R 7) sekä Kihä (R 8) ja Tepo (R 9). Koulun lisäksi kylän tärkeitä rakennuksia ovat Lepsämän työväentalo ja nuori-oseuratalo.

Maisema- ja luontoarvot

Lepsämän kyläalue kuuluu maakunnallisesti arvokkaaseen laajempaan Yli- ja Ali-Lepsämän viljelymaisemaan (Uudenmaan liitto 2003) ja tässä selvityksessä rajattuun Yli-Lepsämän ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisemaan (M 1). Yli-Labbartin tila (R 3) ja Lepsämän koulu (R 13) ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuskohteita.

Iolanmäen pohjoispuolella on luonnonmuistomerkkinä rauhoitettu kuusi (kohde L8).

Suosituks

Kallioiden lakialueet, Yli-Lepsämän vanha kylänpaikka, kylän pienet peltoalueet, Kihin tilakeskus (R 8): Luokka I
Muu kyläalue: Luokka II

Rakennushistoriallinen inventointi tulisi Lepsämän kyläalueen osalta päivittää. Mahdollinen täydentävä rakentaminen tulee sijoittaa nykyiseen kylärakenteeseen sopivalla tavalla. Kylän arvokasta rakennuskantaa tulisi ylläpitää ja pihapiirejä hoitaa.

Osa-alue 8

Tämä osa-alue, Yli- ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisema (M 1) on keskeinen osa Lepsämän jokilaakson viljelymaisemaa. Laakson pitkänomainen muoto ja suurehko korkeuserot sekä pohjalla kiemurteleva Lepsämänjoki tekevät maisematilasta mielenkiintoisen. Lepsämäntieltä avautuu kauniita näkymiä laaksoon. Osa-alueen pohjoisosassa on alavampi ja tasaisempi peltoalue, jolle tulvii keväisin. Tulvaherkkä alue sijoittuu myös Takkulantien ja Huhkalantien väliselle alueelle sekä osittain myös Huhkalantien itäpuolelle.

Lepsämän kylä sijaitsee viljelyaukean itäreunassa. Muu rakentaminen sijoittuu erillistiloina metsäsaarekkeille ja muutamaan laajempaan kasvillisuuden peittämään kylämaisemaan rykelmään osa-alueen luoteisosassa ja keskialueilla Lepsämänjoen varrella. Yli-Lepsämän kylässä Ali-Labbartin tila (R 4) laidunalueineen (M 7) sijoittuu maiseman solmukohtaan. Toinen maisemassa merkittävä solmukohta on Kihin tila (R 8), Lepsämäntien ja Takkulantien risteyksessä, Ali-Lepsämässä.

Maisema- ja luontoarvot

Yli- ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisema (M 1) on maakunnallisesti arvokas maisema-alue. Ali-Labbartin tila (R 4) on kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskohde (Härö 1985).

Suosituks

Pelto- ja laidunalueet: Luokka I

Rakennetut ympäristöt: Luokka II

Kylämäisillä rakennetuilla alueilla voi hienovarainen täydentäminen olla mahdollista. Mahdollisen uudis- tai täydennysrakentamisen tulee sopia perinteiseen rakentamiseen ja maalaismaisemaan. Laaksossa omakotirakennusten korkeus on pääosin 1- 1½ krs. Säilyvän ja istutettavan kasvillisuuden merkitys avotilassa on merkittävä. Mahdollisen rakentamisen yhteydessä on tärkeää jättää olemassa olevaa kasvillisuutta ja istuttaa myös uutta.

Osa-alue 9

Lepsämänjokilaakson viljelymaiseman länsipuolelle jäävä maisemakokonaisuus, Selintienvarsimaisema (M 6) avautuu nimensä mukaan Selintien molemmin puolin.

Melko pienialaisia peltoalueita rajaavat selväpiirteiset metsänreunat. Osa-alueella on Uusimäen, Mäntylän, Mäkelän ja Koivulan tilat sekä joitakin uudisrakennuksia etenkin Paunintien varrella. Rakennuskanta on vanhemmilla tiloilla osittain uusiutunut. Selintie mutkittelee kauniisti ja osa-alueen itäosassa on viehättävä metsäsaareke sekä Uusimäen hevoslaidun (M 8). Osa-alueen erityispiirteenä on melko runsaslukuiset ladot peltoalueilla. Peltojen halki kulkee Lepsämänjokeen laskeva sivuoja, jotka osaltaan vaikuttavat Lepsämänjoen vesiolosuhteisiin.

Osa-alue 9 on maastoltaan vaihtelevaa, pohjoisosa on etupäässä mustikkatyypin kuusikko, lähempänä pellon reunaa paikoin rehevämpää käenkaalimustikkatyyppeä. Keski-osassa on pienialainen mustikkakorpi, metsät ovat täälläkin etupäässä mustikkatyypin kuusikko, kallioalueilla on myös jonkin verran mäntyä. Pohjois- ja länsiosassa on uusia hakkuita.

Maisema- ja luontoarvot

Selintienvarsimaisema on Lepsämän kannalta merkittävä (M 6). Uusimäen hevoslaidun (M 8) lisää maiseman arvoa.

Rajakallion maasto on merkittävä kallioalue (kohde L13).

Suosituks

Lakialueet: Luokka I

Selintienvarsimaisema, Rajakallionmaasto sekä selvärajaiset metsänreunat, eteläisen pellon keskeinen peltoaukea: Luokka II

Muut alueet: Luokka III

Mahdollinen uudisrakentaminen sopii peltojen ja metsien reunavyöhykkeille.

Osa-alue 10

Tämä osa-alue on kokonaisuudessaan metsää, lännessä raja on kunnanraja, muualla alue rajoittuu peltoihin. Maastossa vaihtelevat kallioalueet ja niiden väliset soistuneet painaumat. Metsät ovat voimakkaasti käsiteltyjä, tuoreita hakkuita ja metsäautoteitä on runsaasti. Alueen keskellä on etelä-pohjoissuuntainen notkelma, jossa on hieman luonnontilaista metsää. Notkelmassa kulkevan ojan varsilla on mustikkakorpea ja paikoin saniaislehtoa, puustossa on paljon tervaleppää.

Osa-alueen eteläosassa on lievemmin käsiteltyä metsää; puolukkatyyppin harvennettua karua kalliomännikköä ja rehevämpää mustikkatyyppin sekametsää, pohjoiseen viettävän kalliojyrkänten alla on rehevää mustikka- ja saniaiskorpea.

Osa-alueen pohjoisosassa sijaitsevan Mikonmäen eteläpuolelle on 90-luvulla rakennetun tien varrella useita omakotitaloja. Mikonmäen alueella on aiemmin ollut metson soidinpaikka, jonka nykyisestä tilanteesta ei ole tietoa.

Laaja metsäselänne reunustaa Lepsämänjokilaakson viljelymaisemaa. Itäreunassa on erillistiloja, mm. Palsin kantatila, joka on isojaossa siirretty Ali-Lepsämän kylästä. Koillisreunassa on Metsä-Mähkän tila. Maisemassa näkyvät tilarakennukset ovat osa Lepsämänjokilaakson viljelymaisemaa.

Maisema- ja luontoarvot

Lakialueet sekä koillis- ja itäreuna ovat lähi- että kaukomaisemassa merkittäviä Yli- ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisemaa (M 1) rajaavia elementtejä. Lepsämänkorpi on merkittävä kallioalue (kohde L14).

Suosituks

Lakialueet: Luokka I

Lepsämänkorpi sekä koillis- ja itäreuna tiloineen: Luokka II

Muut alueet III

Mahdollinen uudisrakentaminen sopii nykyisen rakentamisen ja tieverkoston yhteyteen.

Osa-alue 11

Osa-alueella vuorottelevat metsäselänneet ja peltoaukeat. Metsät ovat valtaosin hakattu- ja, mutta alueen itä-länsisuunnassa kulkevan tien pohjoispuolella Mäkelän tilan itäpuolella on lähes luonnontilaisena säilynyt mäki. Mäen laella kasvaa mustikka- ja puolukkatyyppin mäntyvaltaista sekametsää, jyrkän pohjoisrinteen alaosissa on käenkaali-oravanmarjatyyppin kuusivaltaista lehtoa. Puustossa on paljon haapaa, joista osa on melko isoja.

Ruokosuonpuron eteläisin haara on jäänyt täysin avohakkuun alle. Myös alueella kasvaneet lehmukset oli kaadettu. Puron eteläpuolen kalliolle on rakennettu asuintaloja. Muiden puron haarojen ympäristöä on varovasti harvennettu ja purouomat ovat luonnontilassa.

Alueen eteläosassa on Mylly-Majalammen laskupuro (kohde L6.) ympäröivine metsineen. Metsät ovat voimakkaasti käsiteltyjä, puron pohjoispuolella on uusia avohakkuita aivan purouoman tuntumassa. Itse uoma on säilynyt luonnontilassa, mutta myrskyt ovat kaataneet lähes kaikki puron varren lehmukset. Purouoman pohjoispuolella hakkuun reunalla tavattiin maastokäynnillä nuolihaukan lentopoikue.

Pienialaisia peltoalueita käsittävä maisemakokonaisuus. Osa-alueella on joitakin vanhoja tiloja, mutta aluetta hallitsee jo melko taaja uudisrakentaminen. Pohjoisen pienen peltoalan itäpäässä on viehättävä vanhempi Ruokosuon tilan päärakennus punaisine sivurakennuksineen ja pihapiireineen. Eteläisen peltoalueen reunoilla ja pohjoismäellä on uudisrakentamista. Pelloilla viljellään marjoja ja Ahomaan tilalla on iso kasvihuone. Peltolaakson pohjalla kulkee Härkälänjoki, joka on Lepsämänjoen sivuhaara.

Maisema- ja luontoarvot

Mylly-Majalammen laskupuro (kohde L6.) on arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi. Takkulantieltä itään avautuvalla eteläisellä peltoalueella on merkitystä tiemaisemassa ja maiseman jäsentäjänä.

Suosituks

Mylly-Majalammen laskupuron ympäristön olisi annettava palautua luonnontilaan:
Luokka I

Lehtimäki ja muut lakialueet: Luokka I

Eteläinen pelto ja Ruokosuon tilaa ympäröivä pelto: Luokka II

Muut alueet: Luokka III

Mahdollinen uudisrakentaminen sopii parhaiten metsäreunoille keskeisten peltoalueiden jäädessä avoimiksi.

Osa-alue 12

Osa-alueella 12 on vaihtelevat pellot ja pienet metsäsaarekkeet. Suurimmat metsäalueet ovat alueen eteläosassa. Lepsämän eteläinen viljelymaisema (M 4) on jatkeena Yli- ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisemalle. Koivulan, Korpimaan ja Mäntylän tilat näkyvät hyvin peltoaukean yli Takkulantieltä. Joet ja purot sekä pikku lammikot tuovat monipuolisuutta maisemaan. Voimakkaat maastonmuodot hallitsevat maisemaa Korpimaan ja Kairon tilan välillä. Takkulantieltä avautuu kaunis näkymä peltojen yli länteen. Santamäen tilan itäpuolella avautuu kaunis pienialainen peltomaisema.

Lepsämänjoki kulkee peltoaukean poikki ja lännestä tuleva Härkälänjoki (kohde L4.) yhtyy Lepsämänjokeen alueen keskellä. Lisäksi Lepsämänjokeen laskee Espoon puolelta tuleva Lakistonjoki (kohde L5.). Osa-alue rajoittuu eteläosaltaan Espoon puolella sijaitsevaan golfkenttään.

Osa-aluetta hallitseva maisemaelementti on alueen kaakkoiskulmassa sijaitseva Santapakanmäki, joka sijaitsee osittain Espoon puolella. Mäen luoteisrinne on hakattu, mutta itäreunalla oleva vaikuttava kalliojyrkäne on luonnontilainen, lukuun ottamatta sen juurella olevia asuintaloja.

Härkälänjoen eteläpuolella on kallioalue, jolla jyrkkärinteinen avokallio. Alue rajoittuu etelä- ja länsipuolelta asutukseen. Metsät ovat havupuuvaltaisia talousmetsiä. Kallion etelä- ja varsinkin itäpuolella on laajoja hakkuita. Kalliokasvillisuus on tavanomaista karujen kallioiden lajistoa.

Osa-alueen lounaiskulmassa sijaitseva Jussinmäki on reuna-alueiltaan rakennettu.

Maisema- ja luontoarvot

Lepsämän eteläinen viljelymaisema (M 4) on paikallisesti merkittävä. Santapakanmäki (kohde L16.) on arvokas kallioalue ja Santamäki (L22.) on merkittävä kallioalue. Lakistonjoki (L5.) ja Härkälänjoki (L4.) ovat paikallisesti arvokkaita luonto-kohteita. Huhkalankallio (L 20) on merkittävä kallioalue.

Suosituksukset

Keskeiset peltoalueet: Luokka I

Lakialueet, Santapakanmäen kallionjyrkänne ja Huhkalankallio: Luokka I

Lakistonjoki ja Härkälänjoki: Luokka I

Lakistonjoen ja Härkälänjoen reuna-alueet, Santamäen pellot: Luokka II

Santamäentilan ympäristö, Kairon tilan kaakkoispuoli, Takkulantien varren alueet:

Luokka III

Uudisrakentaminen sopii parhaiten olemassa olevien tilojen yhteyteen syrjäisemmille pelloille ja metsän ja pellon väliselle reunavyöhykkeelle tai metsäsaarekkeille.

Osa-alue 13

Osa-alueen 13 länsiosassa on kolme korkeahkoa kallioaluetta. Huitunmäen ja sen eteläpuolen kallion välillä on laajalti vesakkoa ja taimikkoa. Huitunmäen itäpuolella oleva Itäsuon on ojitettu. Suon keskusta on mäntyvaltaista isovarpurämemuuttumaa ja turvekangasta ja reunoilla lehtipuuvaltaisia korpimuuttumia. Suon reunoilta on paikoin otettu turvetta. Jyrkänpellon itäpuolen kallioalue on laajalti hakkuualueita. Huitunmäki ja Paavolankallio rajaavat avointa viljelymaisemaa.

Osa-alueen itä- ja pohjoisosan metsäalueet on pääosin rakennettu. Asutus on osa-alueella jo varsin taajaa uudempaa pientalorakentamista. Koilliskulma on asemakaavoitettu. Osa-alueen keskellä, Lepsämäntien molemmin puolin on peltoa. Pohjoiselle pelloille on alettu rakentaa uudisrakentamista. Lepsämäntien varressa Paavolankallion kohdalla on järeä, maisemassa näkyvä tienvarsimänty.

Maisema- ja luontoarvot

Huitunmäki (kohde L17) ja sen eteläpuolella oleva kallio (kohde L19) on arvioitu arvokkaiksi kallioalueiksi. Paavolankallio arvioitu merkittäväksi kallioalueeksi (kohde L18). Paavolankallion etelärinteeltä (kohde L 25), Huitunmäen kallioalueen itärinteeltä (kohde L 26) ja Itäsuon itäpuolelta (L 27) on löytynyt liito-oravan levähdys- ja lisääntymispaikat.

Mäet rajaavat maakunnallisesti arvokasta Yli- ja Ali-Lepsämän kulttuurimaisemaa (M 1). Lepsämäntien pienialaisilla pelloilla on merkitystä maiseman jäsentäjinä.

Suositukset

Kallioalueiden ja mäkien lakialueet, Huitunmäen itäpuolen jyrkänteet, Itäsuo: Luokka I
Liito-oravaesiintymät: Luokka I
Keskeiset peltoalueet, Itäsuon ympäristö: Luokka II
Muut alueet: Luokka III

Osa-alueen maisemarakenteen säilymisen kannalta uudisrakentaminen sopisi parhaiten metsäalueille ja metsään rajautuvien peltojen reunoille.

Liito-oravakohteisiin liittyvät suositukset, kts. kohta 4. Arvokkaat luonto- ja maisemakohteet; Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit.

Lähteet

Härö, E. 1985. Nurmijärven kulttuurimaisema. Nurmijärven kunta.

Nironen, M. 1991: Nurmijärven luonnoltaan arvokkaat pienvedet. Nurmijärven kunta, ympäristölautakunta. Moniste.

Nurmijärven kunta 1987: Ympäristösuunnitelma, perusselvitys. Nurmijärven kunta, suunnitteluosasto, yleiskaavatoimisto. Moniste.

Nurmijärven kunta 1989: Nurmijärven yleiskaava. Hyväksytty kunnanvaltuustossa 22.2.1989.

Nurmijärven kunta, Maa ja Vesi Oy 1990: Ympäristö- ja maisemaselvitys.

Nurmijärven kunta, LT-Konsultit 1997: Nurmijärven maisemainventointi ja kulttuuri-maisemaselvitys.

Nurmijärven kunta 2002: Luontotiedot: luonnonmuistomerkit, liito-oravahavainnot

Piirainen, M., Piirainen, P. ja Ryyänen, R. 1991: Nurmijärven koulujen luonto- ja ympäristöopetuskohteet. Nurmijärven ympäristölautakunta. Moniste.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.

Siitonen, M. 2001: Kaavan luontovaikutusselvitys. Nurmijärven Klaukkalan osayleiskaava 2001. Nurmijärven kunta. Moniste.

Uudenmaan ympäristökeskus 2002: Ympäristökeskuksen tiedostot: Arvokkaat luontokohteet, luonnonsuojelulain luontotyypit ja inventoidut kohteet, uhanalaiset lajit ja Natura-alueiden rajaukset ja tietolomakkeet.

Uudenmaan liitto 2004: Uudenmaan maakuntakaavaehdotus 15.9.2004.

Uudenmaan liitto 2003: Maakuntakaavan liitekartta. Maakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt –inventointi, ehdotus 22.9.2003.

Ympäristöministeriö 1992: Maisemanhoito, Maisema-alue työryhmän mietintö I. Mietintö 66/1992.

Ympäristöministeriö ja Museovirasto ; Rakennettu kulttuuriympäristö, Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt.

Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1991: Nurmijärven ympäristö- ja luontokohdeinventointi. Nurmijärven ympäristölautakunta. Moniste.

Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1992: Nurmijärven kallioselvitys. Nurmijärven kunta. Moniste.

Haastattelut

Ilpo Huolman, Uudenmaan ympäristökeskus

Leena Eerola, Uudenmaan ympäristökeskus

Hannu Ormio, Metsähallitus

Pentti Hyvärinen, Nurmijärven luonto ry

Toivo Vanhatalo, Nurmijärven luonto ry

Reijo Orava, Uudenmaan riistanhoitopiiri

Tuula Palaste-Eerola, Uudenmaan liitto